

Agricultura sintròpica en condicions mediterrànies

Permacultura, regenerativa, biodinàmica... En els darrers decennis, han anat sorgint molts sistemes diferents de disseny de finques i de gestió agroromana-dera que s'han fet un lloc i han anat fent recorregut a escala professional o a escala d'autoconsum. L'agricultura sintròpica s'ha sumat fa anys a aquesta tirallonga i, durant el passat estiu, va viure un dels seus moments de més difusió gràcies al projecte Dispensor, impulsat per Jaime Otero. Ja hi ha algunes -molt poques- experiències a Catalunya i a Eivissa.

TEXT: REDACCIÓ. IMATGES CEDIDES PER ROBERTO CARLOS GARCÍA - ASSOCIACIÓ DE PERMACULTURA DE LES ILLES PITIÜSES

En un moment d'inspiració, Jaime Otero va decidir que volia sortir de la seva zona de confort i dedicar un temps a voltar per la península per donar a conèixer l'agricultura sintròpica que ja estava aplicant a la seva finca de Galícia. En va dir projecte Dispensor: *“Em vaig adonar que la dispersió és una estratègia que es troba en totes les formes de vida perquè ens movem, ens reproduïm, transportem... En la nostra societat, la dispersió està relacionada amb la falta d'enfocament, però té una perspectiva molt poderosa”*.

Un micromecenatge, una 'Caravana agroforestal', el documental 'Sintròpica. Semillas de cambio' (en elaboració), unes 300 persones implicades i molts quilòmetres a l'esquena. Però, en què es basa la sintròpica? Per en Jaime Otero *“La sintròpica proposa que observem la forma, la funció i la dinàmica del bosc per fer una agricultura d'inclusió humana, que contengui en la seva essència aquesta forma i que generi, a través de la seva pràctica, un saldo positiu en energia i recursos per als participants en aquesta comunitat”*. Complex? Doncs sí, però intentarem aclarir-ho o, si més no, donar quatre idees bàsiques.

EN QUÈ ES BASA LA SINTRÒPICA?

De l'agricultura sintròpica també hi ha qui en diu agroforesteria intensiva o agroforesteria sintròpica, cosa que ajuda força més a preveure per on va. Ernst Götsch és el pagès suís que en va establir les bases a partir de l'observació de la natura. És clar que la conca mediterrània no és pas Suïssa; així i tot, països com Portugal i Grècia tenen experièn-

A Brasil i a Xile fa més de 30 anys que hi ha finques productives que segueixen el model de la sintròpica

cies que han seguit les passes de Götsch que, per cert, fa 40 anys que va instal·lar-se al Brasil, des d'on va continuar difonent la seva metodologia.

La idea és que en un mateix espai es plantin o se sembrin plantes de diferents estrats en alta densitat, idealment totes al mateix temps. És a dir, es combinen espècies arbòries, arbustives i herbàcies. L'objectiu ecològic és l'acumulació activa de matèria orgànica estable, protegir el sòl, augmentar l'activitat microbiana i crear un cicle que retorni els nutrients a la terra de manera constant. I en paral·lel, es tracta d'aconseguir collites de diferents cultius que arribaran de manera successiva.

Segons els seus defensors, l'avantatge de la sintròpica és que no fan falta insums externs (a part dels plançons, planter o llavors de la primera intervenció), no necessita gran maquinària i no cal reg, ja que en bona part es presenta com un sistema autosuficient. Perquè funcioni, cal tenir en compte els sistemes de suport mutu de les plantes, a través de les micorrizes i de les substàncies húmiques relacionades amb els seus processos

01 | 02. Projecte gestionat pel "Comando Agroforestal" a la seu de l'Associació de Permacultura de les Illes Pitiüses sobre monocultiu d'ametllers abandonats, en àrea semidesertificada per sobrepastura i excés de llaurat. El projecte de sintròpica es va fer a partir del cultiu d'ametllers, albercoquers, espàrrecs i pastura per a un petit ramat d'ovelles. La fotografia vertical és de tres anys després de l'inici.

ELS PRINCIPIS BÀSICS DE LA SINTRÒPICA

COMUNITATS VEGETALS COMPLEXES:

Plantes més productives es combinen amb plantes de suport creant una comunitat vegetal complexa amb cultius llenyosos que permeten l'extracció de fusta, fruiters de diferents alçades per obtenir fruita, arbusts i plantes vivaces i anuals per a collites més immediates des de l'any o.

SUCCESSIÓ ANTROPOGÈNICA:

S'utilitzen plantes pioneres per colonitzar i millorar terres deficientes o llocs marginals. Al cap d'un temps altres plantes cultivades de més valor i més exigents agafen el protagonisme.

ESPORGA I ESTÍMULS DE CREIXEMENTS:

La poda de les plantes acompanyants, dels arbusts i de les herbes i també les restes de cultius aconseguixen aportar biomassa suficient per acotxar el sòl i així estimular la seva microbiota i l'acumulació d'humus. Els estímuls de creixement s'activen i s'alliberen per les arrels i, d'aquesta manera, l'estímul arriba a tota la comunitat vegetal.

biològics entre altres.

A Brasil i a Xile fa més de 30 anys que hi ha finques productives que segueixen el model de la sintròpica. Al nostre país, encara falta molt de coneixement de com aplicar-la i de quines espècies poden utilitzar-se que siguin òptimes. Tot i així, s'ha començat a implementar en diferents punts i les expectatives són esperançadores: *"Ja tenim molt*

Es tracta d'aconseguir collites de diferents cultius que arribaran de manera successiva

bones experiències amb espècies d'horta, però encara ens falta de veure les produccions en plantacions noves de fruiters", diu en Roberto Carlos García des d'Eivissa.

LA SINTRÒPICA A LES TERRES DE PARLA CATALANA

En Roberto Carlos García és educador de sintròpica i forma part de l'Associació de Permacultura de les Illes Pitiüses. Ell i el seu grup tenen l'experiència de més de set anys en camps experimentals i des de fa tres anys en finques agràries on, reconeix, l'experimentació continua. *"Les plantes han evolucionat barrejades amb d'altres, mai en monocultiu com les fem créixer ara; juntes són més resilientes en tots els aspectes: unes ombregen, les altres es poden i la seva matèria orgànica millora la fertilitat del sòl, frenen el vent i retenen més aigua"*.

El repte és conèixer millor la possible seqüència idònia de cultius i adaptar la forma de recol·lecció a aquest mètode: *"Has de fer el disseny ja pensant en quina maquinària colliràs. Per exemple, en el cas*

d'ametllers, plantaries arbres més alts com eucalip-tus –que no fessin nosa- o més baixos que aguantessin la poda i deixin entrar llum a l'ametller quan més la necessita". Mentre no culls ametlles, pots collir ravenets, enciams, pebrots... i després fruites d'arbustos; en acabat ametlles i finalment fusta.

El Roberto ho visualitza com una cort de plantes on la corona del cultiu reina es traspassa d'un a l'altre segons va evolucionant la plantació conjunta. Per això es parla també de sistemes agroforestals successional. *"El mateix metre quadrat canvia d'aspecte cada dos mesos"*, explica.

L'Àngel Perurena també ha començat a experimentar en un terreny cedit on hi ha plantats alguns garrofers, a l'Ametlla de Mar. Per a la seva primera plantació ha dissenyat 'nius' d'un metre quadrat on hi ha plantat 12 exemplars de diferents espècies d'arbres i arbusts, algunes d'elles amb més d'una unitat: pi pinyoner, saüc, llentiscle, aladern, llavors de pèsol, fava, espinacs... encoixinats amb palla.

De fava i pèsol ja ha fet una primera collita per casa i ara està a l'espera de quina resiliència demostra davant la sequera. Mentrestant, ha plantat figues de moro entre els nius per, almenys, assegurar-se alguna altra collita. L'objectiu final és que el camp de garrofers serveixi de prova experimental

03 | 04. Cultiu d'un any de perers i tarongers en sintròpica. A dalt, abans d'esporgar, i a baix, un cop esporgat.

per després traslladar el model al camp d'ametllers que està al costat.

Al Penedès, a Sant Pere Volanta, la plataforma Vi-viu està aplicant l'agricultura sintròpica en una vinya que no arriba a l'hectàrea. Fa 18 anys que en Roger Guasch, professor de secundària, la va rebre com a llegat familiar i des d'aleshores que n'ha fet un camp de proves on poder experimentar en el marc d'una comunitat veïnal i familiar. Quan van deixar de llaurar, les plantes del sistema van anar mudant, van començar a sortir ullastres, oliveres, lledoners, aladerns, figueres... migrant cap un sistema agroforestal. *“Gràcies als arbres he salvat la collita de la pedregada d'aquest any”* s'admira.

A les nostres terres, l'agricultura sintròpica està fent camí per intentar convertir-se en un model productiu a replicar. Però és necessari que passin més temporades per observar i analitzar les experiències que tot just comencen a fer camí i avaluar l'impacte de la incorporació d'espècies de fora com pot ser l'eucaliptus. Mentrestant, la sintròpica pot aportar elements de debat en aquesta transició climàtica que vivim i qui sap si, finalment, serà possible un sistema agroforestal successiu que pugui aportar aliments per a una massa de població que no para de créixer. 🌱

VISITA A CAN FONT. Vinya regenerativa a la pràctica amb la Nuri Madeo i l'Ester Pérez d'Agroassessor

GESTIÓ DEL REG per a l'eficiència i l'estalvi d'aigua amb el Julio Grandal

Taller de CUINA, FORN i ASSECADOR SOLARS amb el Noè Mas

Cria ecològica de CABRES i OVELLES amb la Raquel Servitja de La Petita Granja de Claret

Introducció al MÈTODE JADAM amb el Juan Barrientos

LES GARBERES
INSTITUT DE JARDINERIA I AGRICULTURA

L'era | formació

938787035 / 672337305 - L'Era, Espai de Recursos Agroecològics - www.associaciolera.org
Els cursos es faran principalment a Manresa i Castellar del Vallès